

راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه

اکبر عابدی^۱ | سید یحیی صفوی^۲ | عباس نیلفروشان^۳ | محمدرضا بشارتی^۴ | محمدعلی عابدی^۵

چکیده

این مقاله با هدف احصاء و تدوین راهبردهای سیاسی و با توجه به نقش اساسی سوریه در استحکام جبهه مقاومت، به دنبال پاسخ به این سوال اساسی است که راهبردهای سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه کدام‌اند؟ در این راستا نوع پژوهش در این مقاله "توسعه‌ای-کاربردی" است و از روش موردی-زمینه‌ای استفاده گردیده است. حجم نمونه جامعه آماری برای داده‌های کیفی، به وسیله روش هدفمند همگون، ناهمگون و گلوله برفی تا حد اشباع تعیین و با توجه به تخصصی بودن موضوع پژوهش و محدودیت وجود افراد صاحب‌نظر جهت برآوردن نیازهای علمی پژوهش، پنجاه نفر به صورت تمام‌شمار تعیین گردیده است. برای جمع‌آوری اطلاعات از روش مصاحبه و پرسشنامه محقق‌ساخته، استفاده و برای بررسی روایی پرسشنامه از نقطه نظرات خبرگان حوزه مورد مطالعه و برای بررسی پایایی پرسشنامه از القای کرونباخ استفاده شده است. پس از اخذ نظرات جامعه آماری با استفاده از تکنیک‌ها و روش‌های آماری توصیفی و استنباطی، تجزیه و تحلیل داده‌ها صورت گرفته است. در نهایت با عنایت به چهار دسته راهبرد احصاء شده در ماتریس SWOT (WT,WO,ST,SO) و تجمیع گزاره‌ها برای مبنای عناصر تدوین راهبرد، به سه راهبرد به‌عنوان راهبردهای اصلی سیاسی جمهوری اسلامی ایران در سوریه رسیدیم.

کلیدواژه‌ها: راهبرد سیاسی، جمهوری اسلامی ایران، گروهک‌های تکفیری، سوریه

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری، گروه سیاست دفاعی، دانشکده دافوس، دانشگاه دانشگاه جامع امام حسین^(ع)، تهران، ایران
abedi.akbar3728@gmail.com

۲. استاد، گروه جغرافیا، دانشگاه دانشگاه جامع امام حسین^(ع)، تهران، ایران

۳. دانشیار، گروه مدیریت دفاعی، دانشکده دافوس، دانشگاه دانشگاه جامع امام حسین^(ع)، تهران، ایران

۴. استادیار، دانشکده دافوس، دانشگاه دانشگاه جامع امام حسین^(ع)، تهران، ایران

۵. استادیار، گروه برق/گروه فنی و سایبری، دانشکده پیامبر اکرم^(ص)، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین^(ع)، تهران، ایران

مقدمه

تحولات شدید و سریع جهان در دهه‌های اخیر، باعث شده‌است تا دنیا با محیطی آشوبناک و پرابهام مواجه باشد. دنیای پررفته و آشوب امروز و فردا، صحنه نبرد و رقابتی است که پیروزی در آن نیازمند هوشمندی بسیار بالا است. امروزه دیده‌بانی و پایش محیط پیرامونی یکی از مهمترین ابزارهای برنامه‌ریزی بلندمدت و تصمیم‌گیری برای آینده است. دیده‌بانی مستمر از آن جهت اهمیت دارد که تحولات جهانی سریع و پیش‌بینی‌ناپذیر شده و در صورت عدم هوشیاری، موجب غافلگیری می‌شوند.

از طرفی هر نوع وضعیت دفاعی مطمئن با هزینه‌ای قابل قبول، از ضروریات هر کشور مستقلی است که به آزادی عمل امید بسته باشد. هیچ برنامه ملی، خارجی و داخلی، در جهان سراسر رقیب امروز، بدون برخورداری از یک سپر دفاعی معتبر برای مدت طولانی پایدار نخواهد بود. اتخاذ تدابیر دفاعی ملی به نوبه خود وابسته به یک راهبرد دفاعی مناسب است که تدوین آن به منظور تعیین اهداف مورد نظر در برنامه‌های آینده کشورها و راه‌های تأمین آن به‌منظور خنثی‌سازی یا کاهش تهدیدها و یا چگونگی مقابله با آن تهدیدها در برابر دشمنان در رأس اولویت برنامه‌های مهم و راهبردی هر کشور قرار دارد.

منطقه غرب آسیا به علت موقعیت ژئوپلیتیکی و دارا بودن بزرگ‌ترین منابع و میادین انرژی جهان از دیرباز کانون توجه قدرت‌های استکباری بوده است. یکی از کشورهای این منطقه که دارای جایگاه ژئوپلیتیک می‌باشد، سوریه است. ژئوپلیتیک سوریه به این کشور جایگاهی راهبردی بخشیده و آن را در نزد قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی بااهمیت نموده است.

در دهه اخیر فضای رقابت قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در سوریه شدت پیدا کرده و سطح توافق نیز در آن کشور کاهش پیدا کرده است. فراوانی و شدت اختلاف‌ها حاکی از این است که افق حل اختلافات به مراتب، ضعیف‌تر شده و در مسیر مدیریت اختلافات حرکت می‌کند. شاید قدرت‌هایی مثل جمهوری اسلامی ایران، علاقه‌مند باشند که زمین رقابت و تقابل را خارج از مرزهای خود قرار دهند و حتی این بازی را تداوم بخشند، ضمن این که اقتصاد ملی و قدرت ملی آن‌ها حفظ شده و رشد کند. با ورود روسیه، ژئوپلیتیک سوریه، بین‌المللی تر و حل‌وفصل مسائل آن، تحولات قدرت را در این کشور تغییر داده است. هرچند ورود روسیه، نوعی توازن قدرت را

در سوریه ایجاد کرده است، اما بین‌المللی شدن تقابل‌ها و کشمکش‌های آن، تابع نحوه تعامل آمریکا با رژیم صهیونیستی و روسیه و تقابل با ایران شده است.

بحران سوریه در ده سال گذشته به عنوان یکی از مسائل مهم در منطقه غرب آسیا ظهور و بروز نموده و جمهوری اسلامی ایران با توجه به مسئله محور مقاومت و منافع و علائق ژئوپلیتیکی در منطقه درگیر این موضوع شده است. در این رابطه می‌توان گفت عوامل و متغیرهای زیادی در این مسئله تأثیرگذار بوده و بازیگران متعدد منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای نیز در آن در حال تقابل و رقابت هستند. از جمله این کشورها ایران، آمریکا، عربستان، اردن، لبنان، روسیه، ترکیه و رژیم صهیونیستی در سوریه با رویارویی راهبردها، به دنبال دستیابی به منافع و علائق خود هستند.

در بحران سوریه، تضاد منافع استراتژیک آمریکا با جمهوری اسلامی ایران و در برخی موارد با روسیه، راهبرد این کشور را به سمت حمایت از افراطی‌ترین نیروهای مخالف بشار اسد و از طرفی جمهوری اسلامی ایران را به سوی حمایت از نظام سیاسی موجود سوق داده و این مناقشه، قطعاً بر راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران مؤثر است. یکی از افراطی‌ترین گروهک‌های سلفی تکفیری بحران سوریه، گروهک تروریستی تکفیری داعش می‌باشد. دولت اسلامی عراق و شام، معروف به داعش، یک گروه خون‌ریز است که با ادعای پیروی از وهابیت در سال ۲۰۱۴/۱۳۹۴ اعلام موجودیت کرد و با تصرف بخش‌هایی از سوریه و عراق، به زعم خود برای تأسیس خلافت اسلامی تلاش‌های گسترده‌ای کرد. داعش یکی از افراطی‌ترین گروه‌های به‌ظاهر اسلامی در جنوب غربی آسیا (خاورمیانه) است که از حمایت‌های آمریکا، اسرائیل و رژیم کودک کش سعودی برخوردار می‌باشد. ابوبکر البغدادی رهبر این گروه علی‌رغم مخالفت مرکزیت القاعده، در ۲۰۱۳ م. حوزه عملیاتی خود را به سوریه گسترش داد و با اشغال بخش‌هایی از خاک سوریه، نام الدولة الاسلامیه فی العراق و الشام (داعش) را بر سازمان خود نهاد و در سال ۲۰۱۴ م. با تهاجم به استان نینوا، اشغال موصل، اعلان خلافت اسلامی کرد و از همه مسلمانان خواست برای بیعت با او به عراق هجرت نمایند. این گروه سرانجام با مجاهدت‌های شبانه روزی نیروهای جبهه مقاومت علی‌الخصوص مستشاران جمهوری اسلامی ایران از صفحه سرزمینی عراق و سوریه محو گردید.

به نظر می‌رسد با توجه به علائق و منافع جمهوری اسلامی ایران در منطقه تدوین، راهبردهای دفاعی ایران ضرورتی اجتناب ناپذیر است. از این رو این پژوهش به دنبال تعیین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران در کشور سوریه است. لذا مسئله اصلی پژوهش، چیستی راهبرد دفاعی ج.ا.ایران در مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه می‌باشد. در واقع محقق به دنبال آن است که با تعیین نقاط ضعف، قوت، بسترهای فرصت آفرین و تهدیدزا، راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران را برای مقابله با گروه‌های تکفیری در سوریه تدوین نماید. از این رو سوال اصلی این پژوهش این است که راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه کدام‌اند؟

پیشینه پژوهش

با مراجعه به مراکز مطالعاتی و تحقیقاتی، پژوهش‌های زیر که تاحدودی به موضوع تحقیق شباهت دارند، مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. موسوی (۱۳۹۸) در رساله دکتری خود با عنوان «راهبردهای دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در قبال جهان عرب» با در نظر گرفتن ظرفیت تمدن اسلامی در ایجاد همبستگی فرهنگی، تقریب مذاهب اسلامی، تعمیم ارزش‌های مشترک دینی و نفی انگیزه‌های قومی و مذهبی، ۱۹ راهبرد پیشنهادی با محوریت دیپلماسی فرهنگی تمدن محور با هدف تقویت هویت مشترک اسلامی ارائه کرده است.

علیزاده (۱۳۹۳) در رساله دکتری خود با عنوان «نقد و بررسی تأثیرات سلفی‌گری بر بیداری اسلامی و راهکارهای جمهوری اسلامی ایران» شش راهبرد کلان برای مقابله با جریان سلفیه تکفیری از جمله «هماهنگی و همسویی کلیه فعالیت‌های مرتبط با سلفیه»، «شناسایی ظرفیت‌ها و فعالیت‌های سلفیه در جهان اسلام»، «تیین مرزهای سلفیه تکفیری و اهل سنت»، «تیین ماهیت جریان‌های سلفی و خطرات آن‌ها»، «مقابله با شیعه هراسی و شیعه ستیزی» که خود به دو راهبرد فرعی «معرفی و ترویج شیعه اعتدالی» و «مقابله با جریان‌های افراطی شیعه سنی ستیز» تقسیم شده است و «تقریب میان مذاهب اسلامی» را احصاء کرده است.

وحیدی (۱۳۹۷) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «راهبرد جمهوری اسلامی ایران در قبال جنگ‌های نیابتی» به این نتیجه رسیده است که می‌توان از راهبرد جنگ نیابتی به عنوان راهبردی که می‌تواند علاوه بر تأمین امنیت منطقه و جمهوری اسلامی ایران، منافع ملی و منطقه‌ای

را نیز محقق سازد، استفاده کرد. این پژوهش به بررسی این راهبرد و نحوه اجرایی شدن آن و نیز بررسی اتخاذ این شیوه توسط جمهوری اسلامی ایران در منطقه جنوب غرب آسیا پرداخته است.

اسماعیلی (۱۳۹۵) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با جریان‌های تکفیری» به این نتیجه رسیده است که وضعیت جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با جریان‌های تکفیری در حالت تهاجمی قرار دارد و باید راهبردهای مناسب در جهت تقویت نقاط قوت برای استفاده حداکثری از فرصت‌ها و کم کردن نقاط ضعف داخلی و مقابله با تهدیدها ناشی از فعالیت جریان‌های سلفی تکفیری تدوین و اجرا گردد.

سرداری پور (۱۳۹۷) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی راهبرد (سیاست خارجی و امنیتی) جمهوری اسلامی ایران در مقابله با حضور گروهک‌های تکفیری در یمن و عراق و سوریه» به این نتیجه رسیده است که جمهوری اسلامی ایران با تعریف سیاست خارجی و منافع امنیت ملی خویش در ابعاد موسع آن در غالب مجموعه امنیتی محور مقاومت، آن را در تضاد با شکل‌گیری گروه‌های تکفیری دیده و سیاست خارجی و امنیتی تهاجمی در قبال آن اتخاذ نموده است.

قدیر نظامی و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی چگونگی راهبرد نوین مستشاری ایران در مقابله با گروه‌های تکفیری در سوریه» به این نتیجه رسیده است که جمهوری اسلامی ایران از طریق حضور تیم مستشاری مقامات بلندمرتبه نظامی در سوریه و فعالیت‌های سازندگی، فرهنگی، فکری، تبلیغی و آموزشی، توانسته در حفظ امنیت داخلی ایران و همچنین حفظ امنیت و یکپارچگی سوریه موفق عمل کند.

تعاریف مفاهیم نظری پژوهش

راهبرد: «هنر تخصیص و کاربرد ابزار نظامی برای تحصیل اهداف سیاسی» (بیلیس، ۱۳۷۴: ۲۹). در فرهنگ لغات «وبستر» تعریف جامع‌تری از استراتژی (راهبرد) آورده شده است مبنی بر «علم و هنر به کارگرفتن نیروهای سیاسی، اقتصادی، روانی، نظامی یک ملت یا گروهی از ملت‌ها برای حداکثر حمایت از سیاست‌های اخذ شده در جنگ یا صلح» (لطفیان، ۱۳۸۶: ۱۳).

راهبرد دفاعی: عبارت است از تمام ابعاد قدرت ملی (سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی و ...) برای دستیابی به اهداف دفاعی کشور استفاده نمایم (افشردی، ۱۳۸۶: ۷). راهبرد دفاعی به‌عنوان

نقشه یک ملت یا دولت برای استفاده هماهنگ از تمامی ابزارهای قدرت کشور (نظامی و غیرنظامی) در تعقیب اهداف امنیت ملی تعریف می‌شود (نوذری، ۱۳۹۲: ۱۹).

تدوین راهبرد دفاعی: تدوین راهبرد دفاعی فرایند طراحی بلند مدت توزیع و به کارگیری منابع، مقدرات و ابزارهای ملی (قدرت ملی) برای تأمین اهداف دفاعی است. (افشردی، ۱۳۷۳: ۲۱)

سلفی: سلفی‌گری در معنای لغوی به معنی تقلید از گذشتگان، کهنه پرستی یا تقلید کورکورانه از مردگان است، اما (سلفیه) در معنای اصطلاحی آن، نام فرقه‌ای است که تمسک به دین اسلام جسته، خود را پیرو سلف صالح می‌داند و در اعمال رفتار و اعتقادات خود سعی بر تابعیت از پیامبر اسلام (ص)، صحابه و تابعین دارند. آنان معتقداند که عقاید اسلامی باید به همان نحو بیان شوند که در عصر صحابه و تابعین مطرح بوده است، یعنی عقاید اسلامی را باید از کتاب و سنت فرا گرفت و علما نباید به طرح ادله‌ای غیر از آنچه که آن در اختیار می‌گذارد، پردازند. در اندیشه سلفیون اسلوب‌های عقلی و منطقی جایگاهی ندارند و تنها نصوص قرآن، احادیث و نیز ادله مفهوم از نص قرآن برای آنان اهمیت دارد. (پایگاه تبیینی و تحلیلی جریان شناسی دیدبان، ۱۳۹۲: ۴)

تکفیر: تکفیر، پوشانیدن و انکار چیزی و یا نسبت کفر به کسی دادن و کافر خواندن اوست و به معنی از بین بردن هم آمده است. اما در اصطلاح، به معنای ایمان نیاوردن به چیزی است که شأنش ایمان آوردن به آن است. از این رو مفهوم کفر در اصطلاح متکلمان معمولاً در مقابل ایمان و اسلام و به معنای انکار خدا و رسول (ص) و یا یکی از ضروریات دین به کاررفته است. هم‌چنین تکفیر اصطلاحی در کلام و فقه، به معنای «اتهام و نسبت کفر به مسلمان دادن» است. تکفیر از رایج‌ترین و کلیدی‌ترین مفاهیم مورد استفاده گروه‌های سلفی است. این مفهوم به عنوان مرزهای تعیین کننده دوست و دشمن در نظر گرفته شده و به مقتضیات زمان و مکان، کارکردها و کاربردهای گوناگون و حتی متفاوت دارد. مطابق دیدگاه آنان، کسانی که از مکتب فکری آنان پیروی نکنند، با عنوان کافر، مشرک و منافق دسته‌بندی و تکفیر می‌شوند. بنابراین، تمام مسیحیان و یهودیان در دایره کفار قرار می‌گیرند و بخش اعظم اهل سنت جهان اسلام که عقاید آنان را نمی‌پذیرند، منافق محسوب می‌شوند. شیعیان نیز گاه منافق و گاه مشرک دانسته شده‌اند و بر همین

منوال، سایر مذاهب و فرقه‌ها، همچون علوی‌ها دروزی‌ها غیره. پس تمام این گروه‌ها به عناوین مختلف با چوب تکفیر رانده می‌شوند و مستحق برخورد جهادی و خشونت بار هستند. این گروه از سلفی‌ها از تکفیر برای توجیه اعمال خود علیه دیگران بهره می‌برند و تلاش دارند به طور گسترده از این واژه و مفهوم فقهی برای توجیه جهاد خود علیه دیگران (مسلمانان و غیرمسلمانان) بهره برداری کنند و بدین ترتیب مرز بین خودی و غیر خودی را مشخص کنند (علیزاده، ۱۳۸۹: ۳۸).

سلفی‌گری تکفیری: سلفی‌گری تکفیری به گرایش گروهی از سلفیان گفته می‌شود که مخالفان خود را کافر می‌شمرد. بر اساس مبنای فکری آنان میان ایمان و عمل تلازم وجود دارد. به این معنی که اگر کسی ایمان به خدا داشته باشد و مرتکب کبائر شود، از دین خارج شده و کافر شمرده می‌شود. چنین دیدگاهی موجب شده است که مسلمانان را به علت انجام امور مذهبی خود، در ردیف مشرکان قرار دهند و در نتیجه آنان را «مهدور الدم» شمارند. (همان: ۴۶)

بررسی و تحلیل موقعیت راهبردی و ژئواستراتژیک سوریه

سوریه به دلیل موقعیت جغرافیایی و استراتژیک، یکی از مهم‌ترین کشورهای غرب آسیا محسوب می‌شود که توانسته است در چند دهه اخیر نقش مهمی را در روند تحولات منطقه‌ای ایفا نماید. در همین راستا، هر تغییری در نظام این کشور، باعث تغییر ژئوپلیتیک غرب آسیا می‌شود (زهرانی، ۱۳۹۵: ۵۰). این موقعیت سبب گردیده است که سوریه یک موقعیت مهم راهبردی از نظر بازرگانی و سیاسی بدست آورد و محل اتصال سه قاره مهم آسیا، آفریقا و اروپا گردد. این کشور نقطه اتصال مراکز صنعتی و بازرگانی اروپا و مراکز تولید نفت در منطقه خلیج فارس می‌باشد. در صورت بهبود وضعیت عراق این کشور می‌تواند محل عبور لوله‌های نفتی و گازی برای صادرات نفت و گاز ایران و عراق به اروپا از طریق دریای مدیترانه باشد. چنانکه اتصال راه آهن این سه کشور می‌تواند اهمیت بازرگانی سوریه را افزایش دهد، زیرا تجارت از این طریق هم سریع‌تر خواهد بود و هم واردکنندگان نفت مجبور به دادن مالیات‌های کانال سوئز نخواهند بود. (انصاری‌زاده، ۱۳۹۶: ۲)

در میان مناطق بزرگ پرتنش قابل شمارش در سطح کره زمین، منطقه مدیترانه که بطرف خاورمیانه کشیده می‌شود، منطقه پراهمیتی تلقی می‌شود. این موضوع هم از دیدگاه مردم این

منطقه و هم از دیدگاه جهانی قابل تأیید است. اگر تعمق عمیقی در مناطق جهان، مشاهده می‌کنیم که حادثترین مسائل ژئوپلیتیکی در منطقه خاورمیانه وجود دارد. با این همه خاورمیانه فقط یک پانزدهم کمربند پیرامونی زمین را تشکیل می‌دهد. مهم‌ترین دلیل وجود تنش (بالقوه) در این منطقه، وجود رژیم نامشروع صهیونیستی است که با غصب سرزمین فلسطین و توسعه‌طلبی روزافزون خود همواره عوامل تنش در منطقه را تقویت می‌کند. کشورهای عربی خاورمیانه از بدو پیدایش رژیم صهیونیستی در حال مبارزه با این رژیم بوده‌اند. البته این مبارزه به طور نامحسوس از دهه ۱۹۸۰ و بعد از اشغال کویت توسط عراق به طور محسوس رنگ باخته است. در حال حاضر تنها سوریه است که در منطقه عربی، در مقابل توسعه‌طلبی این رژیم جهت منافع خودایستادگی می‌کند. از طرف دیگر، اهمیت ژئواستراتژیک مدیترانه نیز چشم‌گیر است و سوریه به عنوان عضوی از این منطقه در معادلات آن، صاحب نقش است. اهمیت منافع موجود و تنش‌های اطراف مدیترانه نخست ناشی از این واقعیت است که در این بخش از جهان حد و مرزهای چندین مجموعه ژئوپلیتیکی با ابعاد جهانی با یکدیگر تلفیق شده و یکدیگر را قطع می‌کنند. از سوی دیگر موضوع منطقه‌ای مطرح است که بویژه از نظر سیاسی بی‌ثبات است. زیرا بخش مهمی از کشورهای موجود در منطقه، بخصوص آکائی که در سواحل جنوب شرقی قرار گرفته‌اند با یکدیگر رقابت دارند و شاهد تنش‌های داخلی روزافزونی هستند. همسایگی با رژیم اشغالگر قدس، لبنان و عراق به این کشور موقعیت خاصی بخشیده است که بتواند در بازی‌های سیاسی منطقه از جایگاه والائی برخوردار باشد. در میان کشورهای عربی خاورمیانه اکنون تنها سوریه است که سکان‌دار مبارزه با توسعه‌طلبی رژیم اشغالگر قدس می‌باشد. نزدیکی دیدگاه رهبران سوریه و جمهوری اسلامی ایران در این باره و دیگر معادلات منطقه‌ای و جهانی نیز به اهمیت نقش سوریه در میان کشورهای عرب منطقه افزوده است. (صفا‌تاج، ۱۳۹۵: ۲۸-۲۳)

بحران و جنگ داخلی سوریه از سال ۲۰۱۰ م به بعد کشورهای غرب آسیا و شمال آفریقا آبستن حوادثی چون خیزش و اعتراضات مردمی نسبت به حکومت آن کشورها شد. کارشناسان از این انقلاب‌ها، خیزش‌ها و اعتراضات با عناوین «بهار عربی» و یا «بیداری اسلامی» یاد می‌کنند. نتیجه‌ی این اعتراضات، سقوط حاکمان دیکتاتور «تونس»، «مصر»، «لیبی» و «یمن» از قدرت بود. دامنه‌ی این اعتراضات همچنین به «بحرین»، «سوریه»، «الجزایر»، «اردن»، «عربستان» و چند کشور

دیگر نیز رسید. همزمان با دیگر کشورهای عربی، سوریه نیز دستخوش بحران و اعتراض گردید. معترضان سوری از ۲۶ ژانویه ۲۰۱۱ م با تجمع در خیابان‌های شهرهای حلب، دمشق، دعا، دیرالزور، حماه و الحسکه به اعتراضات گسترده‌ای دست زدند؛ اما به اذعان کارشناسان آنچه که آتش بحران در سوریه را شعله‌ور کرد، دخالت‌های خارجی کشورهای ذینفع در سرنگونی «بشار اسد»، رئیس‌جمهور سوریه بود. طبیعی است که هر دولت و حکومتی مخالفان و موافقانی دارد اما این اصل طبیعی در کشور سوریه با هدایت و تأمین منابع مالی و مسلح کردن معترضین باهدف براندازی حکومت و سرنگونی اسد وارد مرحله‌ی شوم جنگ داخلی و ناامنی در این کشور شد. از دل این بحران، جریان‌های سلفی - تکفیری زیادی قد کشیده و به ازار بسیار مناسبی برای پیشبرد اهداف استکبار و استعمار مبدل گردید.

شکل‌گیری سلفی‌گری در سوریه

در شکل‌گیری و رشد و نمو اندیشه‌ی سلفی‌گری در سوریه، نباید وقایع و تحولات شهرهای حماه و حمص در سال ۱۹۸۲ م را نادیده گرفت. در آن سال، اعضای اخوان المسلمین سنت‌گرای سوریه در شهر حمص و حماه علیه دولت «حافظ اسد» سر به شورش برداشتند. این دو شهر با درگیری‌های خونین، تقریباً به مدت دو هفته به تصرف اخوان المسلمین درآمد. در فوریه‌ی همان سال، «رفعت اسد»، برادر «حافظ اسد» و فرماندهی مجموعه‌ی گروهان‌های دفاع، توانست با سازمان‌دهی عملیات گسترده‌ای با مهار تحرکات خشونت‌طلبانه، اوضاع شهرهای حماه و حمص را به حالت عادی برگرداند. در پی این عملیات و در شهر حمص، رهبر اخوان المسلمین، «دکتر عبدالمجید الطرابلسی» که فتوای قتل اعضای حزب بعث را صادر کرده بود، توسط نیروهای امنیتی سوریه دستگیر و به نزد حافظ اسد منتقل شد. طرابلسی با استفاده از فرصت دیدار حافظ اسد، نگرانی‌های خود را درباره‌ی اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی سوریه و گسترش فرهنگ غربی در میان جوانان آن کشور را با رئیس‌جمهور در میان گذاشت.

حافظ اسد که ظاهراً تحت تأثیر ادبیات و وسعت اطلاعات طرابلسی قرار گرفته بود، به وی پیشنهاد داد تا برای اجرایی کردن برنامه‌های دینی و فرهنگی خود وارد دولت شود. طرابلسی نیز با صدور بیانیه‌ی تندى علیه اخوان المسلمین، از این سازمان خارج شده و به‌عنوان «وزیر اوقاف» وارد

کابینه‌ی دولت سوریه شد. طرابلسی مدت ۱۳ سال وزیر اوقاف سوریه بود. او توانست در این مدت بیش از ۴۰۰ دارالقرآن و یک هزار مسجد بدون تحمیل هیچ‌گونه هزینه‌ای برای دولت در سرتاسر سوریه احداث کند. طرابلسی نام دارالقرآن‌ها را بانام «اسد» نام‌گذاری می‌کرد. این امر باعث می‌شد تا حزب بعث نسبت به عملکرد و فعالیت این دارالقرآن‌ها حساسیتی نداشته باشد. امروزه و در بحران و جنگ داخلی سوریه مشخص شده است که سلفی‌هایی که از همین دارالقرآن‌ها بیرون آمده‌اند علیه دولت بشار اسد دست به اسلحه برده و شیعیان شهرهای سوریه را قتل‌عام کرده‌اند. در واقع عبدالمجید طرابلسی به‌طور مخفیانه در این دارالقرآن‌ها افکار وهابی گری و سلفی‌گری را در میان جوانان سوری ترویج می‌داد. (عابدی، ۱۳۹۵: ۱۱۲)

گروهک‌های تروریستی در سوریه

جنگ در سوریه که با حمایت اکثر دولت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و همچنین ملیت‌های مختلف شکل گرفت، ستیزه‌جویان فراوانی را از کشورهای مختلف را مشغول نبرد کرد. ملیت‌های موجود که در جنگ با نظام سوریه مشارکت داشته و در گروه‌های مختلف سازماندهی شده‌اند، شامل اتباع چین، عربستان، عراق، لبنان، ترکیه، فلسطین، لیبی، تونس، مصر، اردن، پاکستان، یمن، افغانستان، سومالی، روسیه، کویت، آلمان، الجزایر، مراکش، فرانسه و برخی از کشورهای اروپایی می‌باشند. (نیلفروشان، ۱۳۹۷: ۲۷) سازمان تروریستی - تکفیری داعش (دولت اسلامی عراق و شام) در صدر گروه‌های معارض با نظام سوریه قرار دارد.

نیروهای محور مقاومت و هم‌پیمان در سوریه

نیروهای محور مقاومت با هماهنگی نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شامل گروه‌های رزمنده‌ای است که در سوریه در حال جنگ با گروه تروریستی داعش و دیگر گروه‌های افراطی بوده، هستند و آمادگی حضور در آینده را نیز دارند عبارتند از: مقاومت اصلی لبنان - حزب ا.. لبنان، سرایای امام جواد (ع) اهل سنت لبنان تحت لیسانس حزب ا.. لبنان، مقاومت اسلامی فلسطین شامل (حماس - جهاد اسلامی - صابرین)، حشد الشعبی عراق، حشد المرجعیه عراق، سرایای سلام عراق (صدر)، یگان حیدریون عراق، یگان بابلیون عراق (مسیحی‌ها، سوریائی‌ها، کلدائی‌ها، آسوری‌ها)، یگان فاطمیون - افغانستان، یگان زینیون - پاکستان، یگان حسینیون - ترکیه و آذربایجان، جنبش انصارا.. یمن، یگان فاتحین (تکاوری سپاه)، جنبش الوطنی سوریه، دفاع وطنی سوریه، جنبش العشایر سوریه، لواء القدس فلسطین، قوات عملیات خاصه،

کتاب البعث، قوات الدفاع الشعبی سوریه (قادش)، قوات لزوبعه سوریه، یگان زنان وابسته سوریه، بسیج مستضعفین - ایران و نیروهای ارتش روسیه. (همان)

روش شناسی پژوهش

نوع پژوهش در این پژوهش، «کاربردی» و روش آن، با رویکرد آمیخته می باشد. در این پژوهش با توجه به تخصصی بودن موضوع پژوهش و محدودیت وجود افراد صاحب نظر، خبره و کارشناس متخصص، حجم جامعه آماری براساس مصاحبه و مشورت با اساتید راهنما، مشاور و افراد خبره و صاحب نظر در موضوع پژوهش برای پرسش نامه و مصاحبه‌ی این پژوهش به نحوی که بتواند نیازهای علمی آن را برآورده سازد، کمتر از ۱۰۰ نفر و حجم نمونه آماری با توجه به ویژگی‌های جامعه آماری به صورت چک لیستی در حدود ۵۰ نفر برآورد گردید. لذا با توجه به حجم محدود جامعه‌ی آماری و انطباق آن با حجم نمونه، جامعه نمونه‌ی پژوهش نیز همان جامعه‌ی آماری می باشد که به صورت تمام شمار انتخاب شده است. برای گردآوری اطلاعات در این پژوهش از دو روش کتابخانه‌ای علمی و تخصصی و میدانی استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نیز در دو مرحله انجام شد: در مرحله اول برای تعیین علائق ج.ا. ایران در سوریه با استفاده از هم‌پوشانی ادبیات پژوهش، اسناد و مدارک و مصاحبه‌ها، به روش کیفی با ابزار تحلیل محتوی و تحلیل گفتمان ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر راهبردهای سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه احصاء گردید.

در مرحله بعد با توجه به تمام شمار بودن جامعه‌ی آماری با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای اکسل^۱ و اس.پی.اس.اس.^۲ با استفاده از روش‌های آماری توصیفی نظیر جداول و نمودارهای توزیع فراوانی، تحلیل انجام و از روش آماری آزمون خی دو برای بیان درصد اطمینان از معناداری پاسخ جامعه آماری و روش‌های رتبه بندی، نرمال سازی و وزن دهی به عوامل مؤثر بر انتخاب و تدوین راهبردهای سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه و همچنین برای تعیین نقش و میزان تأثیر (وزن) هر یک از عوامل و پیش‌بینی ماهیت جهت‌گیری راهبرد دفاعی در حوزه‌ی مذکور پس از تعیین عوامل اثرگذار بر راهبردهای سیاسی، از تکنیک اس.دبلیو، او، تی^۳ (مانند، روش ماتریس‌های ارزیابی

1. EXCEL
2. SPSS
3. SWOT

محیط داخلی و خارجی^۱، تعیین موقعیت و اقدام راهبردی^۲، تشکیل ماتریس‌های زوجی، تعیین راهبردها و الویت‌بندی^۳ آن‌ها) دستگاه مختصات دکارتی و ضریب زاویه نیز استفاده شده است. روش تدوین راهبرد در این پژوهش ترکیبی از روش احمدوند و دیوید است.

مدل مفهومی پژوهش

با توجه به مسائل فوق در پاسخ به پرسش اصلی این پژوهش که راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه چه می‌تواند باشد چیست؟ پژوهش حاضر به دنبال تدوین راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه و شناخت عوامل مؤثر بر تدوین راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری است. با توجه به پیشینه مطرح‌شده تحقیقات داخل و خارج کشور در ارتباط با دو متغیر جریان‌های تکفیری و راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران و مباحث و نظریه‌های بیان‌شده در رابطه این متغیرها، در این پژوهش گروهک‌های تکفیری در سوریه به‌عنوان متغیر مستقل و راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان متغیر وابسته مورد پژوهش قرار گرفتند و از آنجایی که در تدوین راهبرد سیاسی همه عناصر قدرت ملی باید مدنظر باشد. با توجه به توضیحات اشاره‌شده در چارچوب نظری این پژوهش و فتنه اعتقادی نظامی جریان‌های تکفیری با بهره‌گیری از مدل تدوین راهبرد دیوید (SWOT) و با در نظر گرفتن عوامل محیط داخلی و خارجی (فرصت‌ها، تهدیدها، قوت‌ها و ضعف‌ها) و از آنجا که نشانه‌های چالش‌برانگیز جریان‌های تکفیری برای جمهوری اسلامی ایران بیشتر مؤلفه‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی امنیتی و فرهنگی اجتماعی (ابعاد قدرت ملی یا مؤلفه‌ها و ابعاد منافع ملی و ژئوپلیتیک) هستند، مدل نظری پژوهش طراحی گردید.

تجزیه و تحلیل عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه:

* عامل اول: جلوگیری از تغییر موازنه قوا به نفع کشورهایمانند ترکیه، عربستان و رژیم

صهیونیستی

1. IFE (Internal Factor Evaluation Matrix) & EFE (External Factor Evaluation Matrix)

2. SPACE (Strategic Position and Action Evaluation.)

۳. اولویت‌بندی راهبردها به روش QSPM= Quantitative Strategic Planning Matrix انجام می‌گیرد.

در عامل یکم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۸ نفر (۹۶٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی دانسته و ۴ درصد آن را از متوسط و پایین تر ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴,۵۶ بوده و براساس آزمون خی دو، مقدار خی دو مشاهده شده این عامل ۲۳,۶۸۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگتر از ۰/۰۰۵ به دست آمده و این مقدار نشان دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی است.

* عامل دوم: مهار تهدید در خارج از مرزهای ژئوپلیتیکی ایران

در عامل دوم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۷ نفر (۹۴٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی دانسته و ۶ درصد آن را متوسط و پایین تر ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴,۵۸ بوده و بر اساس آزمون خی دو، مقدار خی دو مشاهده شده این عامل ۲۵,۴۸۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگتر از ۰/۰۰۵ به دست آمده و این مقدار نشان دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی است.

* عامل سوم: حفظ و تقویت محور مقاومت و مقابله با توسعه نفوذ بازیگران منطقه‌ای و

فرمانطقه ای نظیر عربستان، ترکیه و آمریکا جهت گسترش عمق راهبردی در منطقه شامات

در عامل سوم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۷ نفر (۹۴٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی دانسته و ۶ درصد آن را از متوسط و پایین تر ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴/۷۸ بوده و بر اساس آزمون خی دو، مقدار خی دو مشاهده شده این عامل ۵۷/۸۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگتر از ۰/۰۰۵ به دست آمده و این مقدار نشان دهنده معنادار

شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی است.

* عامل چهارم: حفاظت از منافع سیاسی و حفظ متحدان ایران در عراق و لبنان از مسیر عراق، سوریه و لبنان

در عامل چهارم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۸ نفر (۹۶٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی دانسته و ۴ درصد آن را متوسط و پایین‌تر ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴/۶۴ بوده و بر اساس آزمون خی دو، مقدار خی دو مشاهده شده این عامل ۳۱/۳۶۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگتر از ۰/۰۰۵ به دست آمده (۰/۰۰۰) و این مقدار نشان دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی است.

* عامل پنجم: همکاری با حزب ا... لبنان به جهت در بن بست قرار نگرفتن ژئوپلیتیکی و مقابله با تهدیدات رژیم اشغالگر قدس

در عامل پنجم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۸ نفر (۹۶٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی دانسته و ۴ درصد آن را متوسط و پایین‌تر ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴/۷۸ بوده و بر اساس آزمون خی دو، مقدار خی دو مشاهده شده این عامل ۵۴/۰۴۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگتر از ۰/۰۰۵ به دست آمده (۰/۰۰۰) و این مقدار نشان دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی است.

* عامل ششم: حضور در مدیترانه به عنوان مکمل حضور در باب المندب و تنگه هرمز

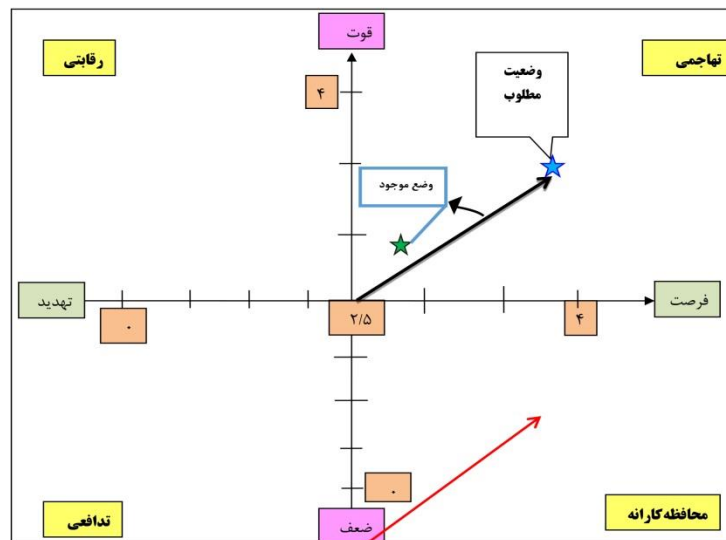
در عامل ششم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۶ نفر (۹۲٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی دانسته و ۸ درصد آن

را متوسط و پایین تر ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴/۶۶ بوده و بر اساس آزمون خی‌دو، مقدار خی‌دو مشاهده شده این عامل ۳۷/۹۶۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگتر از ۰/۰۰۵ به دست آمده و این مقدار نشان دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار سیاسی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد سیاسی است.

تجزیه و تحلیل عوامل احصاء شده بر تدوین راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه.

عوامل مؤثر بر تدوین راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه.

بنا بر یافته‌های پژوهش ۱۸۹ عامل مؤثر بر تدوین راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران شناسایی گردید، سپس با در نظر گرفتن تأثیر این عوامل بر راهبردهای دفاعی و تحت کنترل بودن یا نبودن آن‌ها نقش عوامل پیش‌بینی شد. برای تعیین راهبردهای دفاعی، ۴۷ عامل قوت، ۳۶ عامل ضعف، ۶۴ عامل فرصت و ۴۴ عامل تهدید شناسایی گردید.

شکل ۱: نمودار تعیین موقعیت وضعیت مطلوب

تعیین موقعیت و اقدام راهبردی

تعیین موقعیت وضعیت فعلی

جهت تعیین موقعیت راهبردی بر روی محور مختصات باید از جداول ارزیابی عوامل داخلی نمره موزون ضعف‌ها را از نمره موزون قوت‌ها کسر نمود. برآیند جدول IFE: $2/8$ ، همچنین از جداول ارزیابی عوامل خارجی نمره موزون تهدیدات را از نمره موزون فرصت‌ها کم شده است.

برآیند جدول EFE: $2/8$

تعیین موقعیت وضعیت مطلوب

مثل حالت قبل جهت تعیین موقعیت راهبردی وضعیت مطلوب بر روی محور مختصات دکارتی، باید از جداول ارزیابی عوامل داخلی نمره نهایی را از حاصل جمع نمره موزون ضعف‌ها و نمره موزون قوت‌ها به دست آورد.

برآیند جدول IFE: $3/2$

همچنین از جداول ارزیابی عوامل خارجی نمره موزون تهدیدات از نمره موزون فرصت‌ها کم شده است.

برآیند جدول EFE: $3/3$

همانند مرحله قبل در محور مختصات، روی محور عمودی که در ریاضیات به آن محور Y گفته می‌شود، عوامل محیطی داخلی یعنی ضعف‌ها و قوت‌ها و روی محور افقی که در ریاضیات به آن محور X گفته می‌شود، عوامل محیطی خارجی یعنی فرصت‌ها و تهدیدات قرار می‌گیرند. پس از تعیین نتیجه نمرات نرمالیزه عوامل داخلی و خارجی و مشخص شدن امتیاز موزون نهایی آن‌ها در ماتریس‌ها به منظور تعیین موقعیت (وضعیت و جایگاه مطلوب) و برای تدوین و فرموله کردن راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه، امتیازات فوق را روی محورهای مختصات دکارتی برابر شکل زیر مشخص نموده و نقطه حاصل از تقاطع این دو عدد را به دست می‌آوریم. مطابق شکل (۱) این نقطه وضعیت و موقعیت مطلوب ما را در این حوزه نشان می‌دهد. این ناحیه که نقطه در آن قرار گرفته، تعیین‌کننده رویکرد مطلوب است که محقق موقعیت مطلوب را B نامیده است.

مرحله چهارم: تشکیل ماتریس‌های زوجی

در نهایت با عنایت به چهار دسته استراتژی احصا شده در ماتریس سوات (شامل استراتژی‌های (WT,WO,ST,SO) و با توجه به منطقه قرار گرفتن در ماتریس داخلی و خارجی، آن دسته از گزاره‌ها را جهت ارزیابی و انتخاب در ماتریس استراتژیک کمی بر می‌گزینیم که مربوط به منطقه تعیین شده در ماتریس داخلی و خارجی باشند. در جدول (۱) و شکل (۲) به تبیین این مهم می‌پردازیم. بدیهی است که در انتها از تجمیع گزاره‌ها برای مبنای عناصر تدوین راهبرد (اهداف، وسیله و روش) راهبردها تدوین خواهد شد.

جدول ۱: ماتریس زوجی (برای احصاء راهبردهای دفاعی)

<p>نقاط ضعف W نقاط ضعف را فهرست کنید</p>	<p>نقاط قوت S- نقاط قوت را فهرست کنید</p>	<p>ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE)</p>
<p>استراتژی‌های WO با بهره جستن از فرصت‌ها نقاط ضعف را از بین ببرید.</p>	<p>استراتژی‌های SO با بهره جستن از قوت‌ها درصد بهره برداری از فرصت‌ها برآید</p>	<p>فرصت‌ها-O فرصت‌ها را فهرست کنید</p>
<p>استراتژی‌های WT نقاط ضعف را کاهش دهید و از تهدیدات پرهیز کنید</p>	<p>استراتژی‌های ST برای احتراز از تهدیدات از نقاط قوت استفاده کنید</p>	<p>تهدیدات-T تهدیدات را فهرست کنید</p>

(ST)	(SO)	
<p>۱. استفاده از ظرفیت دیپلماسی دفاعی فعال جهت مقابله با فشار رسانه‌ای غربی-عربی- عبری علیه ج.ا.ایران</p> <p>۲. افزایش نفوذ ایران در کشورهای منطقه با استفاده از اشتراکات و اعتقادات دینی جهت کاهش همکاری‌های روسیه با کشورهای تهدیدکننده ایران</p> <p>۳. افزایش ثبات سیاسی در منطقه با کمک مستشاری ج.ا.ایران جهت جلوگیری از هم‌سویی منافع ائتلاف غربی به سرکردگی آمریکا</p> <p>۴. ارتقاء سطح همکاری‌های نظامی، اطلاعاتی و سیاسی کشورهای محور مقاومت به منظور کاهش رقابت روسیه و شکل‌گیری اختلاف‌های مختلف در سوریه</p> <p>۵. قدرت بازیگری ماهرانه ج.ا.ایران در مقابل آمریکا، ترکیه و رژیم صهیونیستی به منظور جلوگیری از بروز درگیری با کشورهای مذکور در سوریه</p> <p>۶. هم‌افزایی و تقویت تفکر جهادی در نیروهای مسلح و محور مقاومت با تشریح اهداف و مأموریت‌های</p> <p>۷. مشترک جهت مقابله با چالش‌های امنیتی ناشی از حضور کشورها، گروه‌های تروریستی-تکفیری در سوریه</p> <p>۸. تهیه ۴۴۴ اقتصاد حضور سوریه و ایجاد دیپلماسی فعال اقتصادی به منظور بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود</p> <p>۹. بهره‌برداری از ظرفیت ژئوپلیتیکی و اتصال جغرافیایی کشورهای محور مقاومت و تقویت همکاری‌های منطقه‌ای به منظور کاهش نفوذ روسیه بر حوزه مدیترانه</p> <p>۱۰. تشکیل ائتلاف با هم‌پیمانان فری منطقه‌ای در مقابله با تهدیدات نوظهور به منظور کاهش هزینه‌های مادی و منبری و افزایش قدرت نظامی</p>	<p>۱. افزایش تعلقات سیاسی با استفاده از مزیت‌های جغرافیایی جهت ایجاد ثبات منطقه‌ای و کاهش نفوذ غرب در منطقه</p> <p>۲. بهره‌گیری از مزیت ژئوپلیتیکی مانند مالکیت بر جزایر بزرگ و کوچک و تسلط بر نقاط راهبردی و دسترسی به آب‌های آزاد جهت ایجاد شبکه دریایی و دستیابی به خطوط مواصلاتی مدیترانه</p> <p>۳. استفاده از نفوذ ژئوپلیتیکی ج.ا.ایران در محور مقاومت و حفظ و ارتقاء آمادگی آنان علیه گروه‌های افراطی و تندرو تحت حمایت غرب</p> <p>۴. انسجام هم‌پیمانان قوی در منطقه با استفاده از اشتراکات مذهبی و سیاسی برای مبارزه با تروریسم بین‌المللی و کاهش هزینه‌های نظامی</p> <p>۵. تقویت هم‌دلی و هماهنگی نیروهای مسلح با استفاده از تجارب درخشان هشت سال دفاع مقدس در حوزه محور مقاومت</p> <p>۶. ارتقاء توان بازدارندگی نظام و قدرت تهدیدآفرینی برای رژیم صهیونیستی با استفاده از ظرفیت حزب الله</p> <p>۷. بهره‌گیری از همراهی و پشتیبانی نیروهای مردمی مستعد و ایجاد هم‌افزایی در آنان جهت پیاده‌سازی طرح‌های نظامی</p> <p>۸. اتکاء به ظرفیت‌های بازیگری موثر ج.ا.ایران در شرق مدیترانه در مقابل آمریکا و رژیم صهیونیستی با ارتباط با بازیگران و طرفداران قلمرو مقاومت</p> <p>۹. استفاده از اتصال جغرافیایی محور مقاومت و ظرفیت سوریه به منظور امداددهی قدرت دفاعی در غلبه بر تهدیدات و سرکوب آن‌ها در خارج از مرزهای کشور</p> <p>۱۰. بهره‌مندی از وجود رهبری مقتدر و مقام معظم ولایت جهت تقویت آرمان‌های محور مقاومت</p> <p>۱۱. بهره‌مندی از توان تسلیحات راهبردی و بازدارنده موشکی با سنجش میدانی برد و دقت تولیدات دفاعی داخلی</p> <p>۱۲. استفاده از نفوذ ژئوپلیتیکی جهت ارتقاء توان مشارکت ج.ا.ایران در حل منازعات و بحران‌های منطقه‌ای و جهان اسلام</p> <p>۱۳. افزایش تجارت منطقه‌ای با توجه به وضعیت اقتصادی سوریه و وجود فرصت‌های مناسب برای سرمایه‌گذاری در این کشور</p> <p>۱۴. بهره‌گیری از اتصال جغرافیایی کشورهای محور مقاومت برای توسعه حمل و</p>	<p>SWOT</p> <p>SO</p> <p>ST</p>
<p>(WT)</p> <p>۱. تلاش برای حضور موثر و تثبیت جایگاه قدرت در سوریه با استفاده از موقعیت ژئوپلیتیکی و بیوستگی جغرافیایی کشورهای محور مقاومت به منظور کنترل رفتار روسیه در همسویی با ترکیه و آمریکا در شمال و شرق سوریه</p> <p>۲. ارائه دیپلماسی فعال دفاعی امنیتی با کشورهای همسایه و هم‌پیمانان منطقه‌ای به منظور جلوگیری از ایران هراسی در افکار عمومی</p> <p>۳. بهره‌گیری از ظرفیت حزب الله لبنان جهت پشتیبانی از دولت سوریه در راستای اهداف و برنامه‌های ج.ا.ایران و جلوگیری از آسیب‌پذیری منافع ایران در آن کشور</p> <p>۴. گسترش روابط تجاری با سوریه با استفاده از ظرفیت‌های موجود در کشور و بسط و ارتقاء همکاری‌های اقتصادی</p> <p>۵. استفاده از کلیه مولفه‌های قدرت در ج.ا.ایران برای همسو نمودن همه نهادها داخلی و افکار عمومی در فهم استراتژی کلان کشور در سوریه</p> <p>۶. استفاده از توانمندی‌ها و ظرفیت‌های کشور در ایجاد مختلف دیپلماسی سیاسی و دفاعی و امنیتی و جلوگیری از درگیری احتمالی با ائتلاف‌های غیر همسو در سوریه</p> <p>۷. بهره‌گیری از ظرفیت وجودی مقام‌های ولایت و رهبری در جهت شفاف‌سازی و تئور افکار کشورهای محور مقاومت و معرفی جریان‌های تکفیری-عربی-غربی تحت نفوذ غرب به منظور مقابله با تهدیدات موجود در کشور سوریه</p>	<p>(WO)</p> <p>۱. تقویت ارتباطات کشورهای محورهای مقاومت جهت ایجاد شبکه‌های حمل و نقل جاده‌ای و ریلی و کاهش اثرات ناپیوستگی سرزمینی میان ایران و سوریه</p> <p>۲. افزایش و تقویت همکاری‌های اقتصادی با سوریه در زمینه کار و صادرات و مشارکت در بازسازی این کشور</p> <p>۳. کاهش اثرات تحریم‌های خارجی و تقویت اقتصاد کشور</p> <p>۴. افزایش و تقویت نقش حزب الله لبنان و دفاع وطنی سوریه در مهار رژیم صهیونیستی و گروه‌های تروریستی-تکفیری به منظور کاهش آسیب‌پذیری پایگاه‌های نظامی ایران در سوریه</p> <p>۵. افزایش میزان نفوذ سیاسی و نظامی با استفاده از توان هم‌پیمانان منطقه‌ای علی‌الخصوص روسیه به منظور کاهش هزینه‌های دفاعی ناشی از حضور غرب در سوریه</p> <p>۶. افزایش و ارتقاء روابط دیپلماسی با کشور سوریه با ایجاد درک مشترک سیاسی، فرهنگی و عاطفی و ایجاد توانمندی‌های تجاری و ترانزیتی و تداوم حضور در آن کشور</p> <p>۷. افزایش تاثیر در ساختار ارتش روسیه و تشکیل ارتش مردمی (دفاع وطنی) به منظور همگرایی مردم سوریه در محور مقاومت در مقابله با تهدیدات نیروهای تروریستی-تکفیری</p>	<p>WO</p> <p>WT</p>

شکل ۲: ماتریس ارزیابی، تعیین موقعیت و اقدام راهبردی

نتایج تجزیه و تحلیل‌ها

احصاء راهبردهای بخشی

پس از مقایسه دو به دو عوامل مربوط به متغیرهای داخلی و خارجی بر اساس گروه‌بندی در قالب نواحی تهاجمی، محافظه‌کارانه، رقابتی و تدافعی در ماتریس زوجی، با استفاده متخصصین در حوزه راهبردهای دفاعی به احصاء راهبردهای بخشی پرداخته شد.

راهبردهای بخشی مربوط به ناحیه تهاجمی

هدف از اجرای راهبردهای این ناحیه حداکثر استفاده از فرصت‌های محیطی با اتکاء به نقاط قوت داخلی است. هر کشوری علاقمند است که همیشه در این موقعیت قرار داشته باشد تا بتواند با بهره‌گیری از نقاط قوت داخلی، از فرصت‌ها و رویدادهای خارجی حداکثر استفاده را بنماید (دیوید، ۱۳۸۶: ۱۹۲).

این دسته از راهبردها، بهترین حالت را دارند. در این حالت کشور با چند فرصت محیطی مناسب روبروست و قوت‌های زیادی که سبب می‌شود، بتواند از فرصت‌ها به بهترین شکل استفاده نماید. جدول (۲) تعداد سیزده راهبرد بخشی در کشور سوریه در ناحیه تهاجمی و عوامل قوت و فرصتی را که راهبردهای مزبور از آن‌ها احصاء شده است را گزارش می‌دهد.

جدول ۲: جدول ترکیب نقاط قوت‌ها و فرصت‌ها SO

مهم‌ترین عوامل مؤثر	راهبردهای SO	SO
S7-S2-S1 W14--W9--W7-W2-W1 W13 O4-O3-O5 - O6-O2-W11	تقریب مذاهب اسلامی بانفوذ معنوی و وجود روشنفکران مسلمان با تأکید بر بهره‌مندی از ظرفیت سایر فرق و مذاهب اسلامی باسیاست متکی بر مبانی اسلام در گفتمان جمهوری اسلامی ایران	So1
S7-S2-S1 W14--W9--W7-W2-W1 W13 O4-O3-O5 O6-O2-	تقویت وحدت اسلامی، با محوریت ولایت‌فقیه و مراجع دینی و تأثیرگذاری از طریق گفتمان انقلاب اسلامی و محور مقاومت و ناامیدی دشمن با بهره‌مندی از اعتماد میان مردم و نظام اسلامی	SO2

جدول ۲: جدول ترکیب نقاط قوت‌ها و فرصت‌ها SO

SO	راهبردهای SO	مهم‌ترین عوامل مؤثر
So3	انسجام، سازگاری و انطباق بین سیاست‌ها و منابع مادی و معنوی کشور برای جلوگیری از خدشه به حاکمیت جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان تنها حکومت شیعی و دفع تهدیدها آن از طریق مقام و منزلت عقیدتی جمهوری اسلامی ایران،	S11-S10 -S9-S8-S6 -S5- S4 S12 - W7 -W5--W3-W2 -W1 W14-W13-W9 -W8 -O14-O15-O16-O17-O10- O12-O9-O7-O11-O13
SO4	اتحاد سازی و اجماع در خصوص مقابله با داعش با بهره‌مندی از تنفر جهانی علیه آن از طریق، قدرت منطقه‌ای، تقویت دیپلماسی و بهره‌مندی از مخالفت بعضی از گروه‌های اهل سنت با داعش	S11-S10 -S9-S8-S6 -S5- S4 S12 - W7 -W5--W3-W2 -W1 W13-W9 -W8 O14-O15- O16-O17-O10-O12-O9-O7- W14-T4 و O11-O13
SO5	ارائه‌ی الگوی حکومت مردم‌سالاری دینی در منطقه و جهان اسلام برای تأثیرپذیری جنبش‌های اسلامی از طریق اعتمادبه‌نفس و خودباوری فرهنگی و اجتماعی مسلمانان در پرتوانقلاب اسلامی	S10- S9- S18- S11-S23-S27- S5-S6-S24 T2-W7-W2 -W1 O19-O18-O31-O27-O30- T4 و -O29
SO6	گسترش همکاری و وحدت با سایر جریان‌ها و قومیت‌ها با توجه به توسعه و ترویج روند رو به گسترش انتقادات و مخالفت‌های برخی دولت‌های منطقه نسبت به سیاست‌های فرقه‌ای و تجزیه و تفرقه‌افکن آمریکا از طریق افول جایگاه آمریکا در جهان و افزایش خودآگاهی ملت‌های مسلمان در منطقه غرب آسیا	S11--S9-S8-S6 -S5- S4 -S12 S10 - W7 -W5--W3-W2 -W1 W13-W9 -W8 O7-O11-O13 W14-T4 و -O14-O15-O16-O17-O10- O12-O9-
SO7	تقویت قدرت و نفوذ و برجسته شدن موقعیت جمهوری اسلامی ایران به‌وسیله موقعیت ژئواکونومیک و ژئوپلیتیک و قدرت معنوی در میان مسلمانان جهان و وجود وجهه انقلابی و ضد استکباری و ضد صهیونیستی آن در جهان اسلام و شعله‌ور شدن نهضت بیداری اسلامی با الهام و هویت از انقلاب اسلامی	- S10- S9- S18- S11-S23-S27- T4 و S5-S6-S24- T2 -W7-W2 -W1 -O19-O18-O31-O27-O30 -O29
So8	ارائه‌ی الگو حکومت مردم‌سالاری دینی باثبات سیاسی و امنیتی مستقل با اتکا به خودکفایی امنیتی و دفاعی داخلی و عدم وابستگی به دیگران با استفاده از تجربیات ارزنده در همه حوزه‌ها و نیروی جوان مستعد	- S10- S9- S18- S11-S23-S27- S5-S6-S24- O30 O19-O18- -W7-W2 -- O29-O31-O27- W1-T4-T2

جدول ۲: جدول ترکیب نقاط قوت‌ها و فرصت‌ها SO

SO	راهبردهای SO	مهم‌ترین عوامل مؤثر
So9	گسترش همکاری با برخی کشورها با تأکید بر تقویت دیپلماسی و ایجاد و تقویت فرصت‌های جدید ژئوپلیتیکی و عقیدتی در حوزه‌ی پیرامونی، تحول ژئوپلیتیک شیعه و کانونی شدن نقش جمهوری اسلامی ایران در تحولات سیاسی و امنیتی منطقه	S13-S14-S12-S23--S9 -S6 S15- W14--W5 -W4-W2 -W1 W13 -T1 -O11- O8-O3- O14-O27 T12 و T11- T8-T4
So10	تشکیل قطب‌های پژوهشی، تخصصی علمی و فنی برای شتاب در پیشرفت‌های علمی به‌وسیله رشد و توسعه سیاسی و اقتصادی درون‌زا و استفاده از ظرفیت بالای اقتصادی و منابع انرژی و جغرافیای وسیع متمایز و نیروی انسانی مستعد و دسترسی به آب‌های آزاد و... برای مقابله با تحریم‌ها و تهدیدها	S10- S9- S18- S11-S23-S27-S5- S6-S24 S13-S14-S12- S15- W14--W5 -W4-W2 -W1 W13 O8-O3- O14-O27 O19- -O31 و T11- T8 -O11-- O29 O30 -T12
So11	حفظ و تقویت انسجام عقیدتی، عمق و گستردگی حوزه نفوذ فرهنگی و قدرت معنوی جمهوری اسلامی ایران در میان مسلمانان جهان با وجود وجهه انقلابی و ضد استکباری و ضد صهیونیستی آن از طریق اعتقاد به اسلام به‌عنوان ریشه قدرت مسلمانان و حق طلبی و عدالت‌خواهی و یکتاپرستی با برخورداری از روحیه مقاومت و ایستادگی در برابر ظلم منتج از فرهنگ عاشورایی	S9- S6- S5- S 4- S21-S22- -S19-S20-S18 W14-W13 O8 و O41-O33-O30-O29-
So12	تقویت قدرت منطقه‌ای برای مقابله با انواع تهدیدها از طریق اعتمادبه‌نفس خودباوری و خوداتکایی و بهره‌برداری از فضای سایبری و مجازی و در سایه امنیت با بهره‌مندی از نیروهای نظامی و امنیتی مقتدر، کارآمد و باایمان	S13-S14-S12-S23--S9 -S6 S15- W14--W5 -W4-W2 -W1 T12 و W13 -W11- T11- T8 -T1 -O11- O8-O3- O14-O27
So13	تقویت «اسلام محوری» و حق طلبی و عدالت‌خواهی و یکتاپرستی با برخورداری از روحیه مقاومت و ایستادگی در برابر ظلم و مبارزه با استعمار و استکبار با برخورداری از فرهنگ علوی و عاشورایی و با محکوم نمودن جریان‌های افراطی و فرقه‌گرای شیعه و سنی توسط بزرگان و علمای کشور با وجود اشتراکات فقهی، کلامی و عرفانی بین تشیع با برخی مذاهب اسلامی	S9- S6- S5- S 4- S21-S22- -S19-S20-S18 W14-W13 O8 و O41-O33-O30-O29-

راهبردهای بخشی ناحیه محافظه کارانه

راهبردهای ناحیه محافظه کارانه می‌کوشد تا با استفاده از نقاط قوت داخلی خود، برای جلوگیری از تأثیر منفی تهدیدات خارجی، سازوکارهایی را در پیش بگیرد و یا تهدیدات را از بین ببرد (دیوید، ۱۳۸۶: ۱۹۲). در این حالت کشور دارای قوت‌های کلیدی می‌باشد ولی با محیط نامطلوب روبروست. در چنین وضعیتی از قوت‌ها برای از بین بردن و یا کاهش اثرات تهدیدهای موجود استفاده می‌شود. جدول (۳) تعداد هفت راهبرد بخشی برای کشور سوریه در ناحیه ST و عوامل قوت و تهدیدی را که راهبردهای مذکور از آن‌ها احصاء شده است را گزارش می‌دهد.

جدول ۳: جدول ترکیب نقاط قوت و تهدیدات ST

مهم‌ترین عوامل مؤثر	راهبردهای ST	ST
S9-S22-S8-S7-S17-S19-S11-T21-T11-T8 W14 - W13 - W11	گفتمان سازی و فرهنگ‌سازی برای حکومت اسلامی مکتب اهل بیت به‌وسیله تقویت جنبش نرم‌افزاری، تولید بومی علم، ایجاد فضای بازتولید علم و فکر و ترویج در سطح جامعه و جهان از طریق کانون‌ها و کرسی‌های نوآوری و نظریه‌پردازی، مناظرات علمی و فراهم کردن امکانات و مشارکت همگانی با توجه ظرفیت‌های درونی	ST1
S7-S2-S1 -W9--W7-W2 -W1 W14 -W13 -W11 O4-O3-O5 - O6-O2	تقویت شأن و جایگاه ولایت فقیه به‌عنوان تکیه‌گاه وحدت‌آفرین میان مردم و دولت و عامل تقویت وحدت اسلامی برای اجماع در مقابله با تهدیدها و تأمین امنیت پایدار و ثبات سیاسی به‌وسیله نفوذ و قدرت معنوی و تجربیات نظام جمهوری اسلامی ایران با بهره‌مندی از ظرفیت‌های درونی کشور و پشتوانه عمیق اعتقادی و فرهنگی	ST2
S9-S22-S8-S7-S17-S19-S11-T21-T11-T8	استکبارستیزی و «اسلام محوری درسیاست خارجی و تلاش و توجه به دین اسلام به‌عنوان ریشه قدرت مسلمانان به‌وسیله پیشرفت‌ها و الگوهای جمهوری اسلامی ایران باسیاست متکی بر مبانی اسلام	ST3
S9-S22-S8-S7-S17-S19-S11-T21-T11-T8	تقویت و پشتیبانی مادی و معنوی از حاکمیت جریان شیعه مکتب اهل بیت، برای مقابله گسترده با جنگ روانی دشمن علیه نظام و معرفی به سایر کشورهای اسلامی در مقابل الگوهای لیبرال - دموکراسی غربی با محکوم نمودن جریان‌های افراطی و فرقه‌گرا	ST4
S14-S13-S10-S21-S20	ارتقا خودباوری و عزت ملی و رشد و توسعه اقتصادی با استفاده از موقعیت و منابع عظیم انرژی و جغرافیای وسیع و انسجام عقیدتی، با اعتقاد به یکتاپرستی و توحید با اعتمادبه‌نفس ملی و برخورداری از روحیه مقاومت و ایستادگی در برابر ظلم منتج از فرهنگ غنی تشیع	ST5

جدول ۳: جدول ترکیب نقاط قوت و تهدیدات ST

مهم ترین عوامل مؤثر	راهبردهای ST	ST
S26-S23-S25-S2-S24	تأمین امنیت و ثبات با توان اطلاعاتی و بهره‌مندی از نیروهای نظامی و امنیتی مقتدر، کارآمد و باایمان و ساختار منسجم و با الهام از دین مبین اسلام به‌عنوان قدرت نرم و تجربه‌های جنگ تحمیلی و انقلاب در پرتو خودکفایی و اتکا به تسلیحات داخلی و عدم وابستگی نظامی	ST6
S26-S23-S25-S2-S24	مردمی‌سازی و غیردولتی نمودن نهادهای صنعتی و اقتصادی با رویکرد گسترش رقابت در تولید و رعایت استانداردهای برتر جهانی با فراهم آوردن زمینه مشارکت افراد متعهد و متخصص برای مقابله با بیکاری و فقر و گسترش ناامنی.	ST7

راهبردهای بخشی ناحیه رقابتی

هدف از راهبردهای این ناحیه استفاده از فرصت‌ها برای رفع و جبران نقاط ضعف است (دیوید، ۱۳۸۶: ۱۹۲). در این حالت کشور تلاش می‌کند با بهره‌گیری از فرصت‌های موجود در محیط بیرونی، نقاط ضعف درونی خود را برطرف نماید. جدول (۴) تعداد پنج راهبرد بخشی برای کشور سوریه در ناحیه WO و عوامل ضعف و فرصتی را که راهبردهای مذکور از آنها احصاء شده است را گزارش می‌دهد.

جدول ۴: جدول ترکیب نقاط ضعف‌ها و فرصت‌ها WO

مهم ترین عوامل مؤثر	راهبردهای WO	W O
O4-O6-O5-W1-W2-W3-W4-W5	تقویت وحدت و انسجام حول منافع ملی و تبیین ویژگی‌های تشیع مکتب اهل‌بیت در جهان اسلام برای مقابله با جریان‌های تکفیری با مدیریت افکار عمومی	W O1
O4-O6-O5-W1-W2-W3-W4-W5	حمایت از جنبش‌های آزادی‌بخش حامی انقلاب اسلامی و بهره‌مندی از ظرفیت سایر فرق و مذاهب و تأثیرگذاری از طریق گفت‌وگو و نفوذ انقلاب اسلامی برای ناامیدی و مقابله بانفوذ دشمن	W O2

جدول ۴: جدول ترکیب نقاط ضعف‌ها و فرصت‌ها WO

مهم‌ترین عوامل مؤثر	راهبردهای WO	W O
O11-O14-O15- O10-O12-O13 -W16	تقویت دیپلماسی و جلوگیری از انزوای سیاسی و گسترش همکاری با کشورها و وحدت باجنبش‌های همسو با انقلاب برای مبارزه با استفاده از قدرت منطقه‌ای و افول جایگاه آمریکا و افزایش خودآگاهی ملت‌ها و استفاده از ظرفیت اهل سنت مخالف جریان تکفیری داعش از طریق طرح درست مبانی اعتقادی اسلام و نظام جمهوری اسلامی	W O3
O16-O17-O22- O23-O24- W6-W7-W8	اختلاف و شکاف در بین سلفی‌های تکفیری برای جلوگیری از اثرگذاری در اهل سنت ایرانی با برقراری ارتباط مناسب و مؤثر با جریان‌ها و گروه‌های سلفی معتدل و تقریبی و هماهنگی در اتخاذ سیاست‌های داخلی و خارجی	W O4
O16-O17-O22- O23-O24- W6-W7-W8	تقویت حضور مستشاری ایران در کشورهای اسلامی به دلیل سیاست‌های تجزیه و تفرقه‌افکن آمریکا و حمایت از مردم مسلمان و افزایش توان محبین اهل بیت به خاطر تعلق خاطر به ایران از طریق بهره‌گیری از ذهنیت‌های منفی و نفرت عمومی مسلمانان و جهان اسلام نسبت اقدامات تروریستی جریان‌های تکفیری	W O5
O19-O38-O20- W11-W10-W9- W14-W12	تقویت روحیه انقلابی و جهادی و بهبود توان و موقعیت کشور در تمام حوزه‌ها باهدف افزایش قدرت ملی و رهایی از اقتصاد تک‌محصولی و وابسته برای بهره‌مندی از بازار خوب و ظرفیت بالای حوزه پیرامونی برای مقابله با بیکاری، تورم و گرانی از طریق توجه به فرهنگ کار و تلاش و تولید داخلی و توزیع مناسب و توسعه متوازن و توجه به آمایش سرزمینی	W O6

راهبردهای بخشی ناحیه تدافعی

هدف راهبردهای تدافعی به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از تهدیدات و نقاط ضعف می‌باشد. کشوری که بیشترین عواملش در این خانه متمرکز باشد، وضعیت مناسبی نداشته و در موضع

مخاطره آمیزی قرار خواهد گرفت. کشورها سعی می کنند از چنین وضعیتی پرهیز نمایند (دیوید، ۱۳۸۶: ۱۹۳). این حالت بدترین وضعیت است که در آن کشور دارای ضعف هایی بوده و با تهدیدهای محیطی نیز روبروست و در موضعی مخاطره آمیز قرار دارد. در این حالت کشور تلاش می کند نقاط ضعف درونی خود را کاهش داده و یا برطرف نماید و از تهدیدهای ناشی از محیط بیرونی پرهیز نماید. جدول (۵) تعداد پنج راهبرد بخشی برای کشور در ناحیه WT و عوامل ضعف و تهدیدی را که راهبرد های مذکور از آن ها احصاء شده است را گزارش می دهد.

جدول ۵: راهبردهای بخشی تدافعی WT		
مهم ترین عوامل مؤثر	راهبردهای WT	WT
T6-T7-T19-T24-T2-T26- -W5--W21-W9 -W3 W1 -W2 -W11 O4-O3-O5 - O6-O2	تلاش برای قطع حمایت ها و پشتیبانی های مادی و معنوی از جریان های تکفیری و ایجاد مانع در جذب و آموزش نوجوانان و جوانان اهل سنت و جلوگیری از یارگیری و سازمان دهی و دخالت بیگانگان با رصد اطلاعاتی و بهره گیری از فن های عملیات روانی	WT1
T6-T7-T19-T24-T2-T26- -W5--W21-W9 -W3 W1 -W2 -W11 O4-O3-O5 - O6-O2	سازمان دهی و هماهنگی برای مقابله با تهدیدها و تأمین امنیت پایدار و انسجام در کشور با مدیریت افکار عمومی و برطرف کردن مشکلات اقتصادی و جلوگیری از نفوذ دشمن با توجه به منافع ملی و پرهیز از سرگرم شدن به منازعات و مشاجرات سیاسی در داخل	WT2
T3-T4-W4-W5 O2-O4-O6-O11	ترویج و پیگیری وحدت اسلامی و گفتمان مقاومت و هدایت بیداری اسلامی و ممانعت از مخدوش شدن وجهه جمهوری اسلامی ایران و تضعیف محور مقاومت با تبیین ویژگی های تشیع و استفاده از مدیریت افکار عمومی و اعزام روحانیت همسو با نظام و آشنا به معارف عمیق اسلام مکتب اهل بیت به سایر نقاط جهان متناسب با مصالح و منافع نظام جمهوری اسلامی ایران	WT3
T13-T11-T9-T10-W13	هم افزایی برای «اسلام محوری» به عنوان عامل هویت ساز و مقابله با تضعیف شیعه با بهره گیری از انگیزه های مذهبی مسلمانان و اتکا به تفکر جهانی اسلام با جلوگیری از اهانت به مقدسات شیعه و سنی	WT4
W14-W16-W15-W17-T5	ترویج و تقویت روحیه انقلابی گری و جهت گیری درست طرح مبانی اعتقادی اسلام و نظام اسلامی و جلوگیری از رواج اسراف، تجمل گرایی و حفظ بیت المال و سرمایه های ملی با آموزش و نهادینه کردن معارف عمیق اسلام مکتب اهل بیت و همگرایی با اهل سنت	WT5

احصاء راهبردهای اصلی

پس از احصاء ۱۹ راهبرد بخشی برای کشور سوریه، این راهبردها طی جلسات خبرگی مورد بررسی و واکاوی دقیق قرار گرفته تا با ترکیب، تقلیل یا پیشنهاد و ارائه راهبردهای جدید، راهبردهای اصلی تدوین گردند. با اعمال نظر و پیشنهادات مطرح شده در جلسه خبرگی در نهایت تعداد ۳ راهبرد اصلی سیاسی بر اساس ۲۰۱ عامل منتخب پژوهش (۴۷ عامل قوت، ۳۶ عامل ضعف، ۶۴ عامل فرصت و ۴۴ عامل تهدید) با تکیه بر تعداد ۱۹ راهبرد بخشی ارائه شده، احصاء گردیدند. همچنین به منظور افزایش درک مفهومی راهبردهای احصاء شده، مطابق جدول (۶) برای هر راهبرد عنوانی به اختصار انتخاب گردید.

جدول ۶: راهبردهای اصلی سیاسی احصاء شده

ردیف	عنوان کلی	راهبردهای اصلی
۱	حفظ ساختار نظام سوریه	حفظ ساختار نظام سوریه و تقویت عوامل همگرایی جبهه مقاومت با بهره‌گیری از شکاف راهبردی بین منافع سوریه و آمریکا در ابقاء رئیس‌جمهور فعلی سوریه با بهره‌گیری از تجارب عملکردی نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به منظور مهار تحرکات دشمنان و کاهش رقابت بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای با جمهوری اسلامی ایران در سوریه
۲	همسو نمودن نهادهای جمهوری اسلامی ایران	همسو نمودن و فعال‌سازی نهادهای ملی برای دستیابی به منافع و راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه از طریق نهادینه‌سازی و مشترک‌سازی همکاری‌ها و اتحاد بین کشورهای جبهه مقاومت به منظور حضور بلندمدت و توسعه مناسبات سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و مشارکت در بازسازی سوریه و افزایش مراودات تجاری و ترانزیتی بین دو کشور.
۳	بازیگری مدبرانه در صحنه سوریه	بازیگری مدبرانه در صحنه سوریه در مقابل آمریکا، ترکیه، عربستان و رژیم صهیونیستی از طریق حفظ ساختار نظام سوریه و تقویت عوامل همگرایی جبهه مقاومت با بهره‌برداری از شکاف راهبردی بین منافع روسیه و آمریکا در ابقاء بشاراسد و بهره‌گیری از تجارب عملکردی سپاه قدس به منظور مهار تحرکات دشمنان و کاهش رقابت بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای با جمهوری اسلامی ایران در سوریه.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در این مقاله در جهت پاسخ به پرسش اصلی پژوهش که راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه چه می‌تواند باشد؟ پس از بررسی مفاهیم نظری پژوهش به بررسی و تحلیل موقیت راهبردی و ژئواستراتژیک سوریه و شکل‌گیری روند سلفی‌گری در سوریه پرداختیم و مدل مفهومی و روش‌شناسی پژوهش را شرح دادیم. سپس نقشه راه تدوین راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه و شناخت عوامل مؤثر بر تدوین راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری را ترسیم کردیم. با توجه به پیشینه مطرح‌شده تحقیقات داخل و خارج کشور در ارتباط با دو متغیر جریان‌های تکفیری و راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران و مباحث و نظریه‌های بیان‌شده در رابطه این متغیرها، در این پژوهش گروهک‌های تکفیری در سوریه به‌عنوان متغیر مستقل و راهبرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان متغیر وابسته مورد پژوهش قرار گرفتند و از آنجایی که در تدوین راهبرد سیاسی همه عناصر قدرت ملی باید مدنظر باشد. با توجه به توضیحات اشاره‌شده در چارچوب نظری این تحقیق و فتنه اعتقادی نظامی جریان‌های تکفیری با بهره‌گیری از مدل تدوین راهبرد دیوید (SWOT) و با در نظر گرفتن عوامل محیط داخلی و خارجی (فرصت‌ها، تهدیدها، قوت‌ها و ضعف‌ها) و از آنجا که نشانه‌های چالش‌برانگیز جریان‌های تکفیری برای جمهوری اسلامی ایران بیشتر مؤلفه‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی امنیتی و فرهنگی اجتماعی (ابعاد قدرت ملی یا مؤلفه‌ها و ابعاد منافع ملی و ژئوپلیتیک) هستند، مدل نظری پژوهش طراحی گردید. و در نهایت ۳ راهبرد اصلی سیاسی جمهوری اسلامی ایران احصا گردید. در ادامه به برخی از پیشنهادات مرتبط با راهبردهای سیاسی جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با گروهک تکفیری در سوریه پیشنهاد می‌گردد:

- ۱- پیشنهاد می‌گردد با استفاده از موقعیت ژئواستراتژی جبهه مقاومت با محوریت جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورهای مسلمان منطقه جهت مقابله با سلطه آمریکا ائتلاف‌سازی شود.

۲- پیشنهاد می‌گردد به منظور افزایش قدرت ملی و کسب اطلاعات از آخرین تغییرات بوجود آمده در منطقه، میزان همکاری و تفاهم با کشور سوریه در زمینه جمع‌آوری اطلاعات راهبردی افزایش یابد.

۳- با توجه به نقش نظام سلطه به رهبری آمریکا در بی‌ثباتی منطقه غرب آسیا، برای همگرایی کشورهای این حوزه با جمهوری اسلامی ایران بایستی تدبیری بکار گرفته شود که رشد پدیده‌های توسعه‌ای این کشورها به فضای جمهوری اسلامی ایران وابسته گردد.

۴- پیشنهاد می‌شود معاونت پژوهشی وزارت امور خارجه با همکاری دانشگاه‌های کشور راه‌های ارتباط دیپلماسی فعال جمهوری اسلامی ایران با کشورهای محور مقاومت را به منظور ایجاد تقویت همگرایی با آن‌ها، مورد پژوهش قرار دهد.

فهرست منابع

۱. آجرلو، حسین، (۱۳۹۰) "تحولات سوریه: ریشه‌ها و چشم‌اندازها" فصل‌نامه مطالعات خاورمیانه، سال هجدهم، شماره ۳.
۲. احمدخان بیگی، سمانه، (۱۳۹۲) "تأثیر سیاست آمریکا و اروپا در قبال بحران سوریه بر اختلافات فرآتلاتیک"، فصل‌نامه سیاست خارجی، سال بیست و هفتم، شماره ۴.
۳. اژدری، بهروز، عزیزی، پروانه، (۱۳۹۵) "بررسی تحریف نام خلیج فارس و تبعات سیاسی و امنیتی" مجموعه همایش بین‌المللی خلیج فارس، انتشارات جهاد دانشگاهی.
۴. آقایی، س، (۱۳۷۵) "نقش و جایگاه شورای امنیت سازمان ملل متحد در نظم نوین جهانی" تهران: پیک فرهنگ.
۵. افشردی، محمدحسین و همکاران، (۱۳۹۶) "بررسی عوامل ژئوپلیتیک انسانی شیعیان عراق و تاثیر آن بر تدوین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران"، فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات دفاعی راهبردی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی، تهران: سال پانزدهم، شماره ۶۸.
۶. افضلی، رسول و همکاران، (۱۳۹۵) "بررسی و تحلیل پیامدهای ژئوپلیتیکی بحران سوریه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران"، فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، تهران: سال چهاردهم، ش ۵۰.
۷. بیلیس، جان و دیگران (۱۳۸۲)، استراتژی در جهان معاصر: مقدمه‌ای بر مطالعات استراتژیک، تهران: موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران
۸. جهانی، محمد (۱۳۹۳)، راهبردهای مقابله با تهدیدها نرم ناشی از فعالیت جریانهای تکفیری در جهان اسلام، مجموعه مقالات کنگره جریانهای تکفیری.
۹. جهانی، محمد (۱۳۹۱)، تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام حسین (ع)، اقلیت‌گرایی مذهبی در بلوچستان و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران،
۱۰. زهرانی، مصطفی، فرجی لوحه سرا، تیمور (۱۳۹۳) "منابع بین‌المللی راهبرد امنیت ملی ۲۰۲۰ فدراسیون روسیه"، فصل‌نامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، شماره ۸۵.
۱۱. علیزاده موسوی، سید مهدی (۱۳۹۱)، سلفی‌گری و وهابیت، جلد دوم: مبانی اعتقادی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت فرهنگی و تبلیغی، قم، آوای منجی
۱۲. علیزاده موسوی، سید مهدی (۱۳۹۱)، سلفی‌گری و وهابیت، جلد یکم: مبانی اعتقادی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت فرهنگی و تبلیغی، قم، آوای منجی
۱۳. علیزاده موسوی، سید مهدی (۱۳۹۳)، تبارشناسی سلفی‌گری و وهابیت، آوای منجی، قم.
۱۴. عابدی‌گنابادی، رضا، (۱۳۹۶) "نگاهی به جایگاه منطقه‌ای ایران در دوران پساداعش"، خبرگزاری تسنیم، شماره ۲۰۳۱.

۱۵. عباسی، کریم، (۱۳۹۵) "بررسی بحران سوریه"، سایت گراوتر
۱۶. لطفیان، سعیده، (۱۳۷۶) "استراتژی و روش‌های برنامه ریزی استراتژیک"، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه.
۱۷. نظامی‌پور، قدیر، شادمانی، مهدیه، اخوان، منیژه، (۱۳۹۵) "ارزیابی چگونگی راهبرد نظامی مستشاری ایران در مقابله با گروه‌های تکفیری در سوریه" فصل‌نامه پژوهش‌های حفاظتی-امنیتی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، سال پنجم، شماره ۱۸.
۱۸. نوذری، فضل‌اله، (۱۳۹۱) رساله دکتری "تعیین عوامل ژئوپلیتیک حوزه دریای عمان و تأثیر آن بر تدوین راهبرد دفاعی-امنیتی
۱۹. نیلفروشان، عباس، (۱۳۹۷) "جنگ‌های نوظهور"، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران.

